

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ МЕТОДІВ САМООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Левченко Фессалоніка Григорівна

Кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу профільного навчання
Інститут педагогіки НАПН України

Модернізація в освіті, зокрема, інтеграційні процеси, демократизація, створення єдиного інформаційного простору, глобалізація, зміни в суспільстві, всі ці процеси створили нову систему цінностей особистості, серед яких значне місце відводиться компетентності.

Компетентністю є спеціальним шляхом структуровані набори знань, умінь, навичок, спроможностей і ставлень, що дають змогу майбутньому фахівцю визначити, тобто ідентифікувати, і вирішувати незалежно від контексту проблеми, що є характерними для певного напрямку професійної діяльності[1].

Компетентнісний підхід до формування змісту освіти вже частково реалізовано у вітчизняних державних стандартах нового покоління й у нових критеріях оцінювання навчальних досягнень школярів. Проте серйозними перешкодами для його впровадження в практику шкільної освіти є недостатність методичного забезпечення та неготовність частини освітян усвідомити важливість проблеми й переорієнтувати навчальний процес відповідно до нової парадигми освіти, неперервності її етапів.

На основі проведених досліджень визначено такі проблеми і труднощі у практиці роботи вчителів з реалізації компетентісного підходу в навчанні:

- зниження рівня професійної діяльності вчителів, їх методичної майстерності, що підтверджується при проведенні навчальних занять, в процесі атестації;
- зниження творчого рівня методичної роботи і відсутність в ній елементів експериментальної діяльності;
- низький рівень педагогічної майстерності вчителя для реалізації компетентісно орієнтованого навчання;
- відсутність комплексу науково-методичного забезпечення, що відповідає вимогам навчальних стандартів, сприяє формуванню компетентності учнів.

Поряд з тим опитано 125 педагогів закладів загальної середньої освіти і встановлено, що 26,6% педагогів відносять себе до тих, які володіють високим рівнем новаторства, зокрема готові реалізовувати компетентісний підхід у навчанні, а сприймають нововведення помірно – 40%.

Самоосвіта – це безперервний процес саморозвитку та самовдосконалення педагогів. Об'єднує такі елементи, як самооблік, самооцінка, самовизначення,

самоорганізація, самореалізація, самокритичність, самоконтроль, саморозвиток [1].

Представлені результати сприяли визначенню педагогічних умов для здійснення ефективної самоосвітньої підготовки, зокрема:

- результат самоосвітньої роботи педагога спрямований на поліпшення якості викладання предмета, виховання та розвиток в учнів ключових компетентностей засобами навчального предмета;

- систематичність і послідовність самоосвіти, безперервний характер роботи постійне ускладнення змісту й форм самоосвіти;

- комплексний підхід до добору змісту й організації обраної теми з самоосвіти;

- індивідуальний характер самоосвіти (форми та методи самоосвіти мають бути підпорядковані особливостям особистості педагога наявності в нього професійно значущих якостей, умовам його шкільної роботи, його реальним можливостям тощо);

- відкритість і об'єктивність оцінки результатів самоосвітньої роботи в педагогічному колективі школи;

- створення освітнього середовища у навчальному закладі, що сприяє самоосвітній діяльності педагога;

- завершеність самоосвітньої роботи на кожному її етапі (участь у семінарах, педагогічних читаннях, конференціях тощо);

- розуміння вчителем цінності неперервної освіти, адекватна самооцінка та усвідомлення необхідності в самоосвіті.

Застосування науково-методичного забезпечення підготовки вчителя (комплекс форм і методів) стало підґрунтям для створення умов до формування творчої особистості педагога і підтримки професійної форми його діяльності. Забезпечення цих умов сприяє розвитку у вчителя педагогічної системи, в якій він виявляє себе помічником дослідницької діяльності учнів, а також виробленню педагогічної техніки як помічника у творчій діяльності учнів, спрямованої на послідовне досягнення її творчої продуктивності.

Також встановлено на основі власних спостережень, що найбільш ефективними для самоосвітньої підготовки вчителя до формування ключових компетентностей учнів є методи, зокрема: опрацювання фахової літератури; спілкування; самотренування; самоаналіз; самозвіт; моделювання ситуацій; самостійне виконання практичних завдань; розробка уроків, позакласних заходів; відвідування закладів культури, лекторіїв, екскурсії тощо.

Дослідження показало, що ефективність визначених педагогічних умов і методів для здійснення ефективної самоосвітньої підготовки вчителів визначається продуманою системою діяльності колективу закладу освіти, зокрема методичних семінарів, під час проведення яких теоретична підготовка в сфері психолого-педагогічних знань дає можливість вчителям будувати свою професійну діяльність на високому науково-педагогічному рівні, оволодівати методикою інноваційної педагогічної діяльності, вибирати й ефективно застосовувати оптимальні технології й методи навчання, що все разом сприяє їхній професійній самореалізації й спонукає до подальшого саморозвитку.

На етапі засвоєння знань про методику та особливості професійного саморозвитку вчителя загальноосвітніх закладів освіти кожним педагогічним колективом організовували процеси самоосвіти, самовиховання та впровадження інноваційних педагогічних технологій, котрі передбачали:

- застосування прийомів психологічної корекції і поведінки та педагогічної діяльності викладачів фахових дисциплін, подальше формування педагогічних і спеціальних професійних здібностей;

- підвищення ефективності професійної підготовки педагогів з проблемних питань соціально-психологічного управління, методики індивідуально-виховної роботи, психологічного аналізу поведінки та діяльності;

- опрацювання пропозицій щодо подальшого формування професійнопедагогічної спрямованості вчителів у освітньому процесі;

- психолого-педагогічний вплив на розвиток професійних якостей з урахуванням динаміки цього процесу;

- засвоєння теоретичних основ і впровадження інноваційних технологій у освітній процес.

У структурі процесу саморозвитку вчителя виокремлено чотири основні логічні взаємопов'язані етапи: самоусвідомлення себе як педагога та прийняття рішення зайнятись професійним саморозвитком; цілепокладання, планування й розробка програми саморозвитку; безпосередня практична діяльність щодо реалізації поставлених завдань у роботі над собою; самоконтроль і корекція професійної діяльності.

Зокрема: на 9,3% збільшилась кількість вчителів з високим і на 29,7% – з достатнім рівнями готовності до саморозвитку, і відповідно зменшилась частка вчителів із середнім (на 24,2%) і з низьким (на 15,2 %) рівнями. Оцінювання занять, проведених вчителями, що приймали участь в експерименті, показало, що числові значення показників до і після експерименту істотно відрізняються.

Отже, отримані результати засвідчують, що організація професійного саморозвитку вчителя із застосуванням методів самоосвітньої підготовки позитивно вплинула на якість проведених ними занять.

Список літератури:

1. Пометун, О.І. & Пироженко, Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Пометун, О. І. (ред.) Київ: А.С.К., 2004. 192 с.
2. Бухлова Н.В. Організація самоосвітньої діяльності учнів. Харків. Основа, 2003. 67 с.